

Boekbesprekingen

LOTZ A. R. 1987. *Birding Around the World*. Dodd, Mead & Company, New York. 266 p. ISBN 0.396090249, Prijs \$10.95.

Ondanks de veelbelovende titel en ondertitel ("*A Guide to Observing Birds Everywhere You Travel*") begon ik wat argwanend aan dit boek. Zou een paperback van 266 pagina's, gedrukt in een vrij fors lettertype, werkelijk een bruikbaar overzicht geven van al het vogelaarswaardige wat onze aardbol ons aan vogels biedt? De inhoudsopgave deed al spoedig het ergste vrezen. Slechts 134 bladzijden bestaan uit de verwachte "reisgids" (deel 2). De overige pagina's bevatten nogal op Noord-Amerika gerichte basisinformatie, waaronder een summere lijst met boeken over determinatie en vogelgebieden en een lijst met tour-operators. Het geheel lijkt vooral bedoeld voor mensen die net hun eerste schreden op het vogelaarspad zetten. Dit moge bijvoorbeeld blijken uit de titels van de vier hoofdstukjes uit deel 1 (69 p.): 1. *Take your binoculars: don't leave home without them*; 2. *Tools of the trade: essential equipment*; 3. *Birders do it alone or in a group*; 4. *Learning to love Latin*.

In het "reisgidsgedeelte" komen achtereenvolgens negen hoofdstukken aan bod: Noord-Amerika; Mexico, Centraal- en Zuid-Amerika; Europa; Azië; Afrika; Australië, Nieuw Zeeland en Nieuw Guinea; Antarctica; eilanden; oceanen. Ook hier is de tekst verhalend, anekdotisch van aard en vooral gericht op de (Amerikaanse) doorsnee-toerist, die tijdens zijn georganiseerde busreis langs musea en andere toeristische hoogstandjes ook "aan vogels doet". Om u een idee te geven: ons zo vogelrijke landje komt er met tien regels af, inclusief het advies op molens, klompen, spechten en zangvogels te letten en Madurodam (waar u Kauwen kunt zien) niet te missen. Ook voor meer exotische landen gaat het advies veelal niet verder dan algemene opmerkingen over de vogels van hoteltuinen, parken, dierentuinen of tempelcomplexen. Zelfs een relevant beeld van de avifauna van een regio wordt niet of nauwelijks geschetst.

Op de achterflap valt te lezen dat dit boek niet alleen geschikt is voor die vogelaars die werkelijk op wereldreis kunnen gaan, maar ook voor die lezers die in hun leunstoel gezeten deze wens koesteren. Beide categorieën zou ik het boek echter niet aanraden, zelfs niet voor de lage prijs waarvoor het over de toonbank gaat. — *Joke E. Winkelman*

KOSKIMIES P. & VÄISÄNEN R. A. 1991. *Monitoring Bird Populations. A Manual of Methods Applied in Finland*. Zoological Museum, Finnish Museum of Natural History, Helsinki (Natural History Book Service, Totnes, Devon). 144 p. ISBN 951.45.5413.2. Prijs c. £12.

In *Bird Census News* 2(1989) nummer 1 werd het al aangekondigd: het monitoring handboek dat "can be used as a standard to the geographically applied manuals for other parts of Europe, at least for countries which are only in the very beginning". In de inleiding van het boek wordt kort ingegaan op de functie van vogels als biolo-

gische indicatoren en op het doel van monitoring. Er wordt gesteld dat het noodzakelijk is om zoveel mogelijk soorten te volgen om in staat te zijn om de effecten van allerlei milieufactoren te onderscheiden van verullende klimaatveranderingen. Hierbij wordt niet geschuwd het eigen werk van de afgelopen decennia sterk te relativiseren, met als constatering dat het soms meer op "weather monitoring" leek dan op het gebruiken van vogels als indicatoren voor veranderingen in het Finse landschap. Vervolgens wordt het geïntegreerd monitoring programma per project besproken. Er worden primaire en secundaire populatieparameters onderscheiden. De eerste hebben betrekking op reproductiefactoren (te onderzoeken via een nestkaartenproject) en sterfte- en dispersiefactoren (idem middels ringonderzoek). De secundaire populatieparameters, zoals dichtheid, populatiegrootte en -opbouw, geografische variatie en habitatgebruik worden gemeten met typische monitoringprojecten (punt- en lijn-transecttellingen, eilanden- en merentellingen etc.).

Daarna worden in 13 korte hoofdstukjes de diverse projecten belicht door middel van de tekst van de project-handleiding en de waarnemingsformulieren. Dit geeft een goed inzicht in wat er van een waarnemer wordt gevraagd. Wat er daarna met alle waarnemingen gebeurt en vooral hoe het tot interpretatie komt binnen het geïntegreerd monitoring programma wordt jammer genoeg nergens behandeld. Ook wordt zonder verklaring één van de kernpunten uit dit programma, het ringwerk volgens gestandaardiseerde methoden (geheel vergelijkbaar met het *Constant Effort Sites* project van de BTO), niet behandeld. Juist omdat het hier om de eerder genoemde primaire populatiefactoren zou gaan, is dat jammer.

Maakt dit boek de in het begin genoemde pretentie waar? Gezien het feit dat in het boek alleen de in Finland gebruikte methoden worden behandeld – en daarom waarschijnlijk goed in Finland te gebruiken is – en er niet wordt ingegaan op methoden die in West-, Centraal en Zuid-Europa gangbaar zijn, lijkt me deze pretentie toch wat te hoog gegrepen. Het is al vaker geconstateerd: het wordt tijd dat er een echte, voor heel Europa geldende handleiding wordt uitgegeven: typisch iets voor het *International Bird Census Committee!* — *Frank Saris*

VAN DEN BIJTEL H. J. V. 1990. *Van bos naar open veld: een beschrijving van de broedvogelbevolking van het Langbroekergebied en de Centrale Heuvelrug*. 192 p. ISBN 90.9003200.2. Te bestellen door storting van f25,- op postbank 286944 t.n.v. Vogelwacht Utrecht te Utrecht, onder vermelding van "jubileumboek".

Bijna 20 jaar na het uitkomen van de "Avifauna van Midden-Nederland" werd ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van de Vogelwerkgroep Utrecht dit boek uitgegeven. Dat er in die 20 jaar veel is veranderd, zal iedereen begrijpen. Het landschap heeft in dit overvolle deel van Nederland enorme veranderingen ondergaan, hetgeen zijn invloed op de vogelbevolking heeft gehad. De in dit verband geplaatste opmerking van W. Loode in

het voorwoord: "waar eens de Boomleeuwerik zong, loopt nu een snelweg", is dan ook volkomen gerechtvaardigd.

Het boek (met hard kapt en voorzien van fraaie zwart-wit foto's van onder anderen Bert Bos en Henk Tromp) bundelt de resultaten van inventarisaties uit de periode 1978-89 in de streek tussen Zeist, Woudenberg, Wijk bij Duurstede en Bunnik. Dit gebied omvat een kleine 11 000 ha, waarvan bijna de helft met bos bedekt is. Binnen deze regio werden zo'n 40 gebiedjes op broedvogels geïnventariseerd. Speciale aandacht ging uit naar het voorkomen van nachtvogels en de aantalsontwikkeling bij een aantal bijzondere broedvogels.

Het eerste deel van het boek bevat een globale beschrijving van het ontstaan en het gebruik van het landschap. Allerlei landschappen zoals bossen, heiden, houtwallen, stuifzanden, hoogstamboomgaarden, bebouwde gebieden, graslanden en akkers passeren de revue. Waar dat mogelijk is, wordt de broedvogelbevolking per landchapstype geanalyseerd. Bij de bossen wordt hierbij ingegaan op de structuur van het bos, de verschillende boomsoorten en de leeftijd van het bos. Met overzichtelijke figuren wordt steeds duidelijk gemaakt welke veranderingen er zich in de soortensamenstelling van de broedvogelbevolking hebben voorgedaan.

Het tweede deel van het boek bestaat uit een omvangrijk avifaunistisch deel. Na de bespreking van de gevolgde werkwijze volgt de bespreking per soort. Van 127 soorten worden gegevens gepresenteerd over biotoop, populatieomvang en aantalsontwikkeling. Bij een aantal soorten wordt ingegaan op het broed- en foerageergedrag. Van veel soorten zijn verspreidingskaartjes opgenomen.

In een afsluitend hoofdstuk gaat de auteur nog in op de "Ontwikkelingen in landschap en vogelbevolking". Op realistische wijze wordt die ontwikkeling geschetst. Het voortbestaan van het kleinschalig cultuurlandschap van het Langbroekergebied en van de bossen op de Utrechtse Heuvelrug staat nog steeds onder druk. Expansiedrift van dorpen en steden, verbreding van de A 12 en verdubbeling van de spoorlijn Utrecht-Arnhem, zijn zaken die dit bewerkstelligen. Als er over 20 jaar misschien weer een boek over de vogels van dit gebied verschijnt, kan er vermoedelijk slechts een negatieve balans worden opge maakt.

Herman van den Bijtel is er prima in geslaagd het werk van 46 medewerkers overzichtelijk te bundelen. Het resultaat is een fraai boek dat de naam "jubileumboek" zeker waard is. Ook voor de liefhebbers van streekavifauna's is de aanschaf van dit boek zeker de moeite waard!
— Frank E. de Roder

